

Partizáni v horách, osadách Cinobane a v blízkom okolí.

(Koniec augusta 1944 a začiatok februára 1945)

Prvé partizánske jednotky prišli do obce Cinobaňa 30.8.1944. Na námestí vyvesili „Vyhlášku o všeobecnej mobilizácii“. Postupne prechádzali do okolitých hôr a osád. Za partizánov sa prihlásilo 30 mladých ľudí, z toho 2 ženy. V partizánskych skupinách a v priamom boji boli 8, z toho 2 ženy. Presné informácie o partizánskej činnosti v cinobanských horách a okolí sú zverejnené v knihách Bohuša Chňoupka „Lámaní pečetí“ a francúzskeho partizána Rene Picarda „A znovu sme stretli nepriateľa“. V nich sú presne opísané miesta partizánov, názvy hôr, osád, aj mená partizánov a občanov, ktorí pomáhali v boji za slobodu. Spomínaná je obec Cinobaňa, Katarínska Huta, Turičky, Hrnčiarky a Žihľava. Hory Vančoky, Vlčô, Čerchľa, Hrb, Borisová, Strieborná, Chropča, Predok a Zadok Lazy, Zúbor, Ráztoky a iné. Osady Stupník, Sebediná, Miklóšovo, Prieraz, Bučníky, Dúdorovo, Palíkovo, Krtiny, Sebediná, Hrnčiarky, Táňovo, Šutová jama a celé lazy. Hranice partizánskej činnosti zo sídla štábu vojenskej a partizánskej skupiny, brigády a neskôr celého práporu v horárni na Zimnom potoku, na Hrnčiarkach boli v smere Detvianska Huta, Látky, Málinec, Brestiny, Žihľava, Fafáky, Kotmanová, Dobroč, Horná a Dolná Bzová, Mýtna, Mládzo, Kalinovo, Halič, Divín, Lučenec, Rimavská Sobota, Poltár, Utekáč, Drahová, Kokava nad Rimavicou, Šoltýska, Ďubákovo, Ozdín, Hradište a Lovinobaňa.

Od 2.11.1944 – 1.2.1945 v horárni poľného Jána Roštára a jeho ženy Margity na Hrnčiarkach bol umiestnený:

1Štáb vojenskej a partizánskej skupiny, neskôr prápor ČSA v SNP č. 02122, číslo práporu 013 – náčelníkom štábu bol nadporučík Š. Želinský /Čech z Prahy/ zástupca plk. Juraj Laurinec /Slovák z Trenčína/ a politický komisár Vladimír Seitz /Slovák, zubný technik z Lovinobane/.

Od 11.11.1944 sa k práporu pridala aj 1. československá partizánska brigáda generála M. R. Štefánika s veliteľom Piotrom Alexejevičom Veličkom /sovietsky dôstojník/, prišiel na pomoc SNP do Iľanovskej doliny v Tatrách, zástupca veliteľa, štábný kapitán pechoty Robert Pagáč /Slovák z Humenného/.

Od 29.11.1944 sa k práporu pridala aj samostatný oddiel francúzskych partizánov pod velením veliteľa kpt. Georges Delannuriena a pobočníka kapitána Reneho Picarda, oddiel tvorilo 9 Francúzov, 1 Srb a 1 Slovák /poručíci Jacques Bronzini, Auguste Peyras, Aobert Dane, Albert Acheray, Licien Pillaud, Salvator Arditty, Pierre Bremer, Srb – Ljumir Tačič a Slovák vojak Rudolf Kurčík, ktorý bol rodák z Čechánok a bol sprievodcom od Strečna, Tatry, Poľanu, na Detviansku Hutu, na Žihľavu prišli 28.11.1944, našli tu úkryt odkiaľ robili partizánsku činnosť smerom k Vígľášu, po skončení vojny odchádzali 14.2.1945 domov, najmladší Pierre Bremer mal 17 rokov. Oddiel francúzskych partizánov sa 15.1.1945 v Málinci spojil s 2. Ukrajinským frontom Červenej armády.

K práporu sa pridala aj partizánska skupina „Dub“, s veliteľom Jurajom Dubským. Po zlúčení skupín, brigád a oddielu bol prápor vedený mjr. Júliuom Kleskeňom /Slovák/, Margita Ťošťárová bola partizánska spojka a prieskumníčka, ktorá zabezpečovala spravodajské služby o pohybe nemeckých vojsk. Na Hrnčiarkach bolo asi 150 – 160 partizánov.

Ďalšie partizánske skupiny, brigády a oddiely, ktoré operovali v priestoroch Cinobaňa, Katarínska Huta, Hrnčiarky a Ťihľava boli:

2Partizánska brigáda Lichner – Sadilenko, plk. Viliam Lichner, zástupca veliteľa v 2. ěs. paradasantnej brigáde a veliteľ Alexej Michajlovič Sadilenko /prezývaný Ćierny generál/, od novembra 1944 veliteľ Chruščovovských partizánskych zväzkov, ich partizánska ěinnosť sa viaže k Cinobani, Katarínskej Hute, Prierazu, Hrnčiarkam, Ťihľave, Málincu, Detsvianskej Hute, Látkam, Mlákam, Ozdínu, Hradišťu, Utekáču, Drahovej, Ťoltýske, Ďubákovu, aj Kokave nad Rimavicou, v partizánskej brigáde bola aj partizánska skupina Ť. Ťelinského.

3Partizánsky oddiel Thälmann, partizánska brigáda „Za slobodu Slovanov“, veliteľ J. Valjanský, v Kalinove bol štáb, veliteľ bol Juraj Ťkriniar a zástupca veliteľa bol Pavol Hrčka, 20 partizánov, z toho 5 Ťien, 1 z nich bola oběianka Cinobane Oľga Matiašová /17 r./, robila tlmočníčku pre francúzskych partizánov, v partizánskej skupine boli sestry Mária a Elena Kapcové /Slovenky/, radistka Vera Vidovová, Tamara, Nikolaj Samojlov /vojaci ĆA/, Július Ďurian /Slovák/ a iní, priezvisko Tamary je neznáme, smer ich boja bol z Kalinova do Haliěe, Zvolenskej Slatiny, Oremov Laz až na Poľanu.

Mladý partizán Jozef Segeě /18 r./, z Katarínskej Huty – Stupnik zahynul pri obrane Lovinobane proti nemeckej presile a je pochovaný na miestnom cintoríne v spoločnom hrobe s ěalšími troma partizánmi od Prievidze a s jedným vojakom ĆA. Partizánske skupiny a brigády boli vědy spojené so štábom na Hrnčiarkach. Ľudia v osadách a na samotách im veľmi pomáhali s jedivom, obleěením, zásobovaním s potravinami a strechou nad hlavou. Najviac partizánov aj s ubytovaním sa zdrĻiavalo v horárni na Hrnčiarkach, Prieraze, Palíkove, Dúdorove, Sebedinej, BuĻníkoch, Ťutovej jame a Ťihľave. Ćinnosť partizánov sa sústredovala na prieskum pohybu nepriateľa a následné odzbrojenie a zajatie /300 Maďarov bolo odzbrojených a zajatých v Katarínskej Hute koncom decembra 1944/, ěalej to bolo niěenie spojovacej techniky, prepady nepriateľských útoĻníkov a hliadok /likvidácia 3 osobných aut s osádkou nemeckých dôstojníkov pri Bzovej, zlikvidovanie nemeckého prieskumného družstva na Ťutovej jame, zlikvidovanie nemeckej dvojĻlennej prieskumnej hliadky pri horárni na Hrnčiarkach, vyhodenie nákladného vlaku a tunela v Podkriváni. Partizánom pomáhali partizánske spojky, jeden oběan z Cinobane a jeden z Katarínskej Huty. Ich úlohou bolo věasné a pravidelné informovanie o rozmiestnení nemeckých vojakov, o ich výzbroji a nálade, aj informácie o blížiacom sa fronte. Mnohí oběania z Cinobane utekali do hôr, aby si

chránili holé životy.

9 národností bojovalo počas SNP v partizánskom boji aj v okolitých horách Cinobane. Boli to vojaci ČA /Ukrajinci, Rusi, Uzbekistanci/, Slováci, Česi, Francúzi, Srb, Židia, Rumuni, Nemci a Maďari.

V priamom boji v SNP padli z obce Cinobaňa v r. 1944 nasledovní hrdinovia:

1nadporučík Ján Korim (Šofran)	- 24 ročný
2vojak Michal Juríček	- 20 ročný
3vojak Ján Alač	- 32 ročný
4vojak Leopold Gruliš	- 31 ročný
5vojak Jozef Segeč	- 18 ročný
6vojak Jozef Wellek	- 20 ročný

Vojak Štefan Dudek padol na Kaukaze a symbolický hrob má na cintoríne v Katarínskej Hute.

Na území Cinobane a jej častiach padlo počas druhej svetovej vojny a SNP 54 vojakov a seržantov ČA, 78 nemeckých vojakov a 15 Maďarov. Aj na civilnom obyvateľstve boli straty, počas prechodu frontu zahynulo 6 civilistov /z Cinobane 5 a 1 občan z Turičiek/. Po vojne zahynul ešte 1 občan /výbuch granátu/ a 2 utrpeli trvalú ujmu na zdraví, 7 židovských občanov sa nevrátilo z koncentračných táborov /Ekšteinovci, rodičia a dcéra Hedviga a Emanuel Hammer, otec pani Ekšteinovej, Lechnerovci, rodičia a dcéra Katarína boli zastrelení pri Kováčovej/.

V zahraničnej armáde boli Pavol Korin /Brco/ - ZSSR, 2. čs. paradesantná brigáda /parabrigáda/, veliteľ generála L. Svobodu, menovaný bol účastník bojov na Dukle a ako výsadbár a partizán prišiel na pomoc SNP a mal 21 domácich a zahraničných vyznamenaní /Rad SNP, Čs. medaila Za chrabrosť, Čs medaila Za zásluhy I. stupňa, Za pobjedu nad Germaniji, Rad Červenej hviezdy a iné/. Na talianskom fronte s prechodom partizánov bojoval mjr. Jozef Dubravec, ktorý dostal domáce aj zahraničné vyznamenania a navyše talianske – Zlatá hviezda Garibaldiho. Interbrigadista v Španielsku bol z obce Cinobaňa František Weiss. V nemeckom zajatí bolo 16 vojakov, ktorí bojovali v SNP a 2 partizáni, boli to občania Cinobane a jej častí.

Silnú ilegálnu skupinu v obci viedol Ján Maťaš.

Cinobaňa bola oslobodená 28. 1.1945 po tri týždne trvajúcich ťažkých bojoch vojskami 2. Ukrajinského frontu pod velením maršala Rodiona Jakovleviča Malinovského.

Češť a sláva všetkým, ktorí počas vojny a SNP nestratili podobu človeka a rozpoznavali dobro od zla. Ľudia bdite a bráňte mier!

Všetky použité informácie sú získané od priamych účastníkov SNP, pamätníkov z radov občanov, menovaných kníh, z podkladov historicko-dokumentačnej komisie OV SZPB v Lučenci a kroniky obce Cinobaňa.

Vypracoval: Výbor ZO SPB v Cinobani

